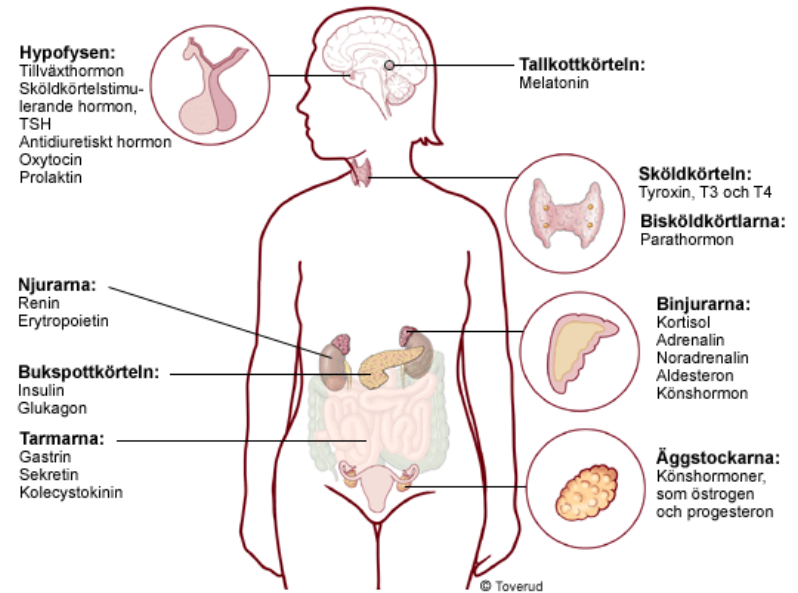
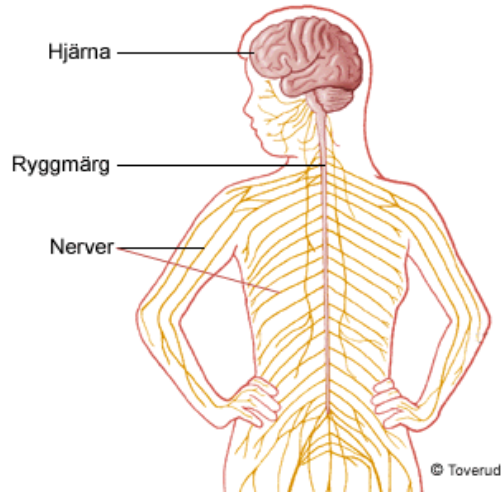

Styrning och samordning av organismen

(kontroll och koordination)

Nervsystemet :

- en snabb, noggrann effekt, kort tid
- Elektro-kemiska signaler
- överordnad funktion (dvs styr hormonsystemet)

Hormonsystemet :

- en långsam, mer generell effekt, under längre tid
- Signalsubstanser (kemiska signaler) i blodet

Hormonsystemet

Hormonsystemet (hormonerna) styr och reglerar funktioner som tex :

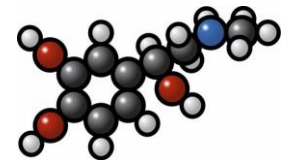
- ämnesomsättning
- tillväxt
- salt och vattenbalans
- temperatur
- könsmognaden
- sexualdrift
- fortplantning
- beteenden
- mm.

Hormoner är signalämnen (signalsubstanser/molekyler) som transporteras i blodet.

Två olika huvudtyper av hormoner:

- *Steroidhormoner (lipider)* tex. testosteron. östrogen
- *Peptidhormoner (proteiner)* tex. insulin

Östrogen molekyl

Adrenaline C₉H₁₃NO₃

→ Vilken typ av hormon tror du har sin verkan inuti cellen och vilken verkar på cellens yta? Varför tror du så?

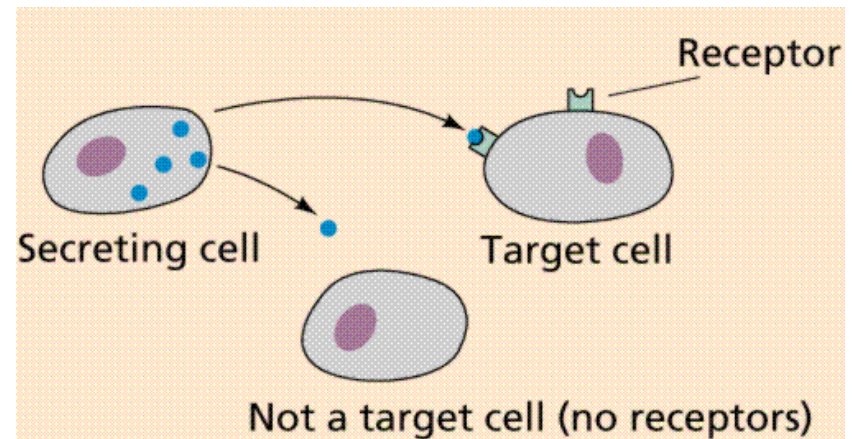
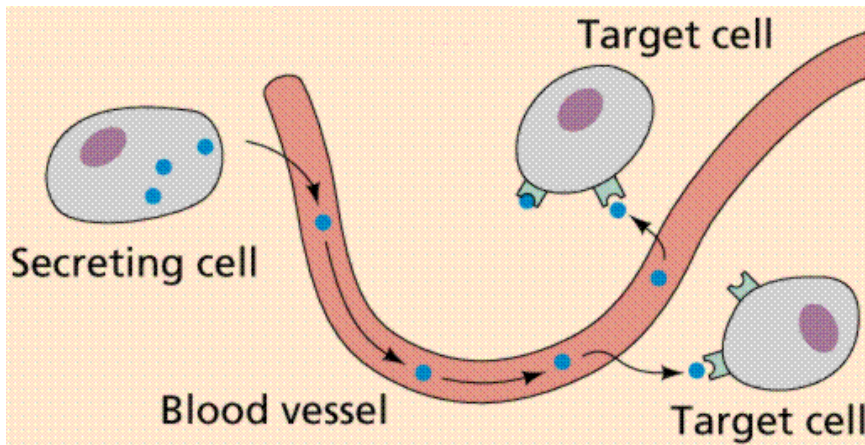
Hormonsystemet:

Speciella celler tillsammans bildar *körtlar* som bildar *signalämnen (hormoner)*.

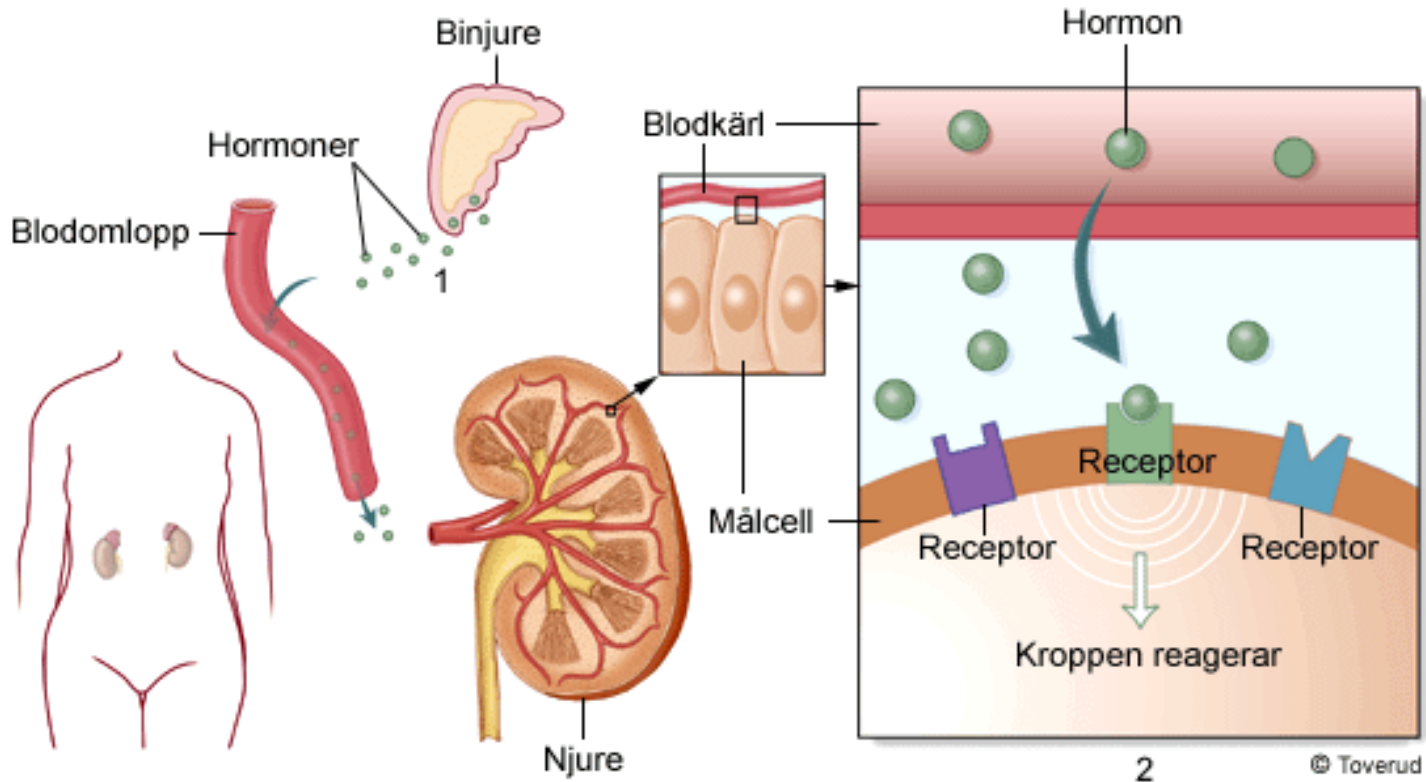
Hormoner "insöndras" till och *transporteras av blodet*.

Ett visst hormon påverkar bara bestämda celler (*måceller*), måcellerna har *specifika receptorer*

Måcellerna reagerar sedan på ett förutbestämt sätt.

Hormonproducerande körtel → hormon → blodet → målcell → effekt!

Några hormonproducerande *körtlar* i kroppen

Endokrina körtlar (jmf exokrin körtel)

Hypothalamus

(koppling med nervsystemet)

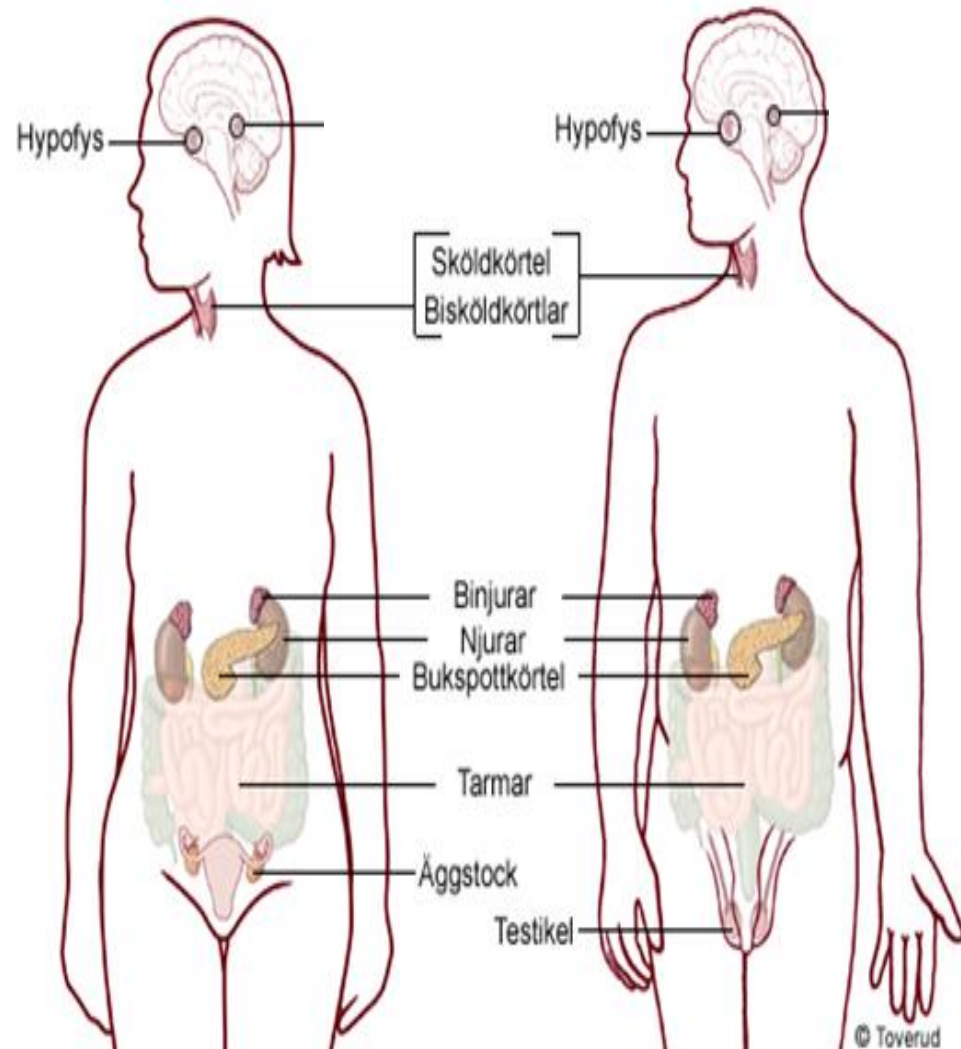
Hypofysen

Sköldkörteln

Binjurarna

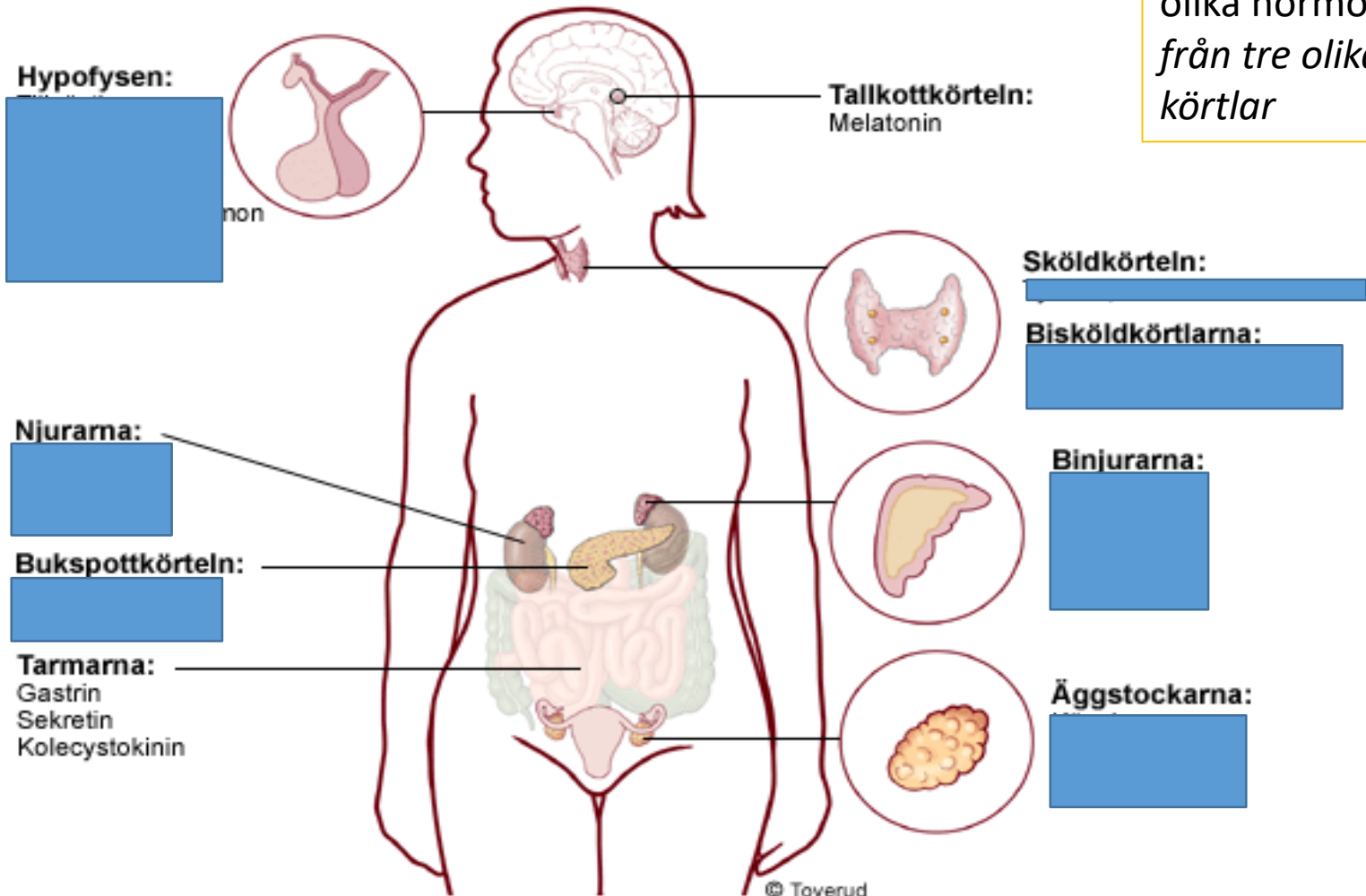
*Bukspottkörteln (Langerhans
öar)*

Äggstockar och testiklar

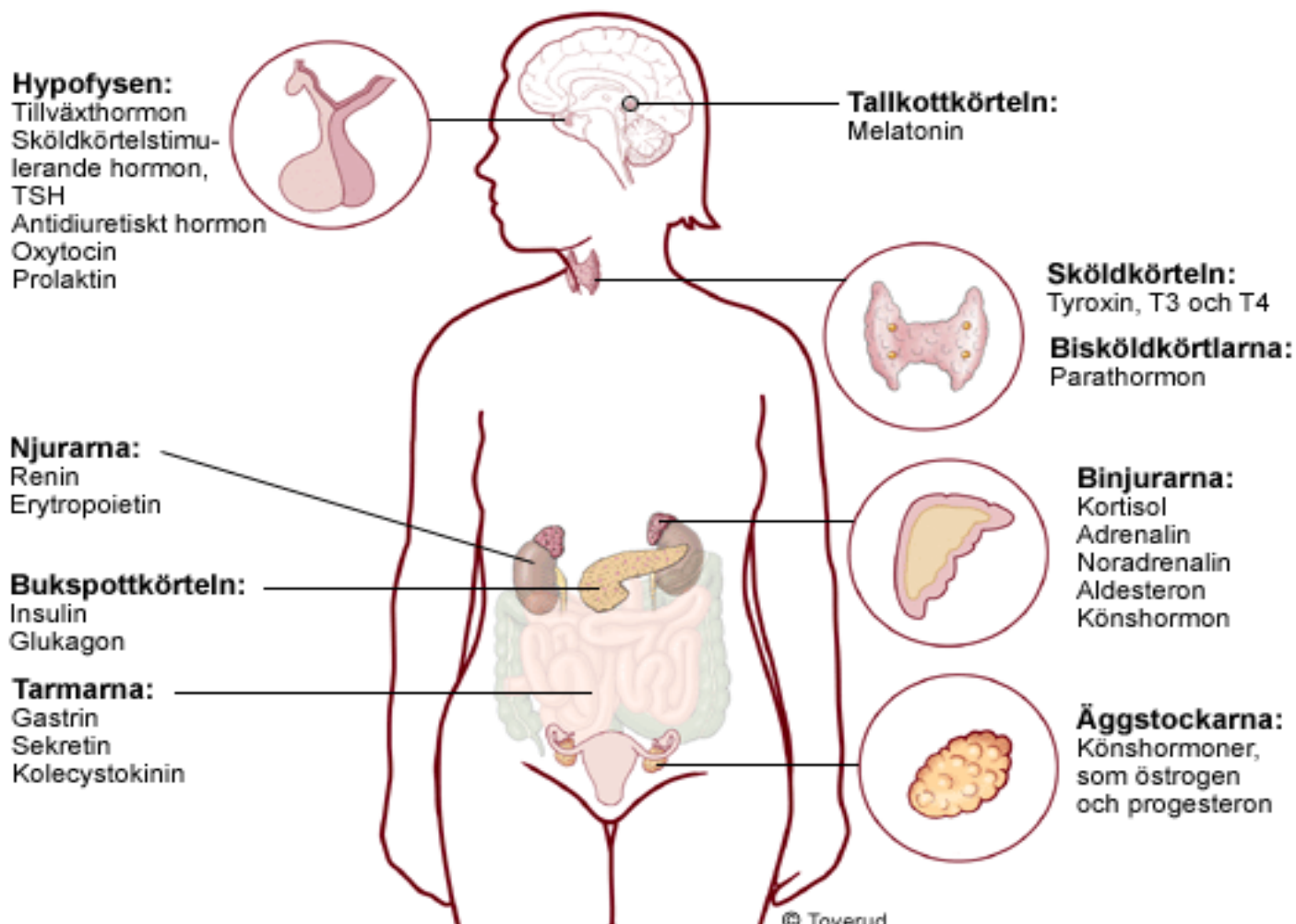
Endokrina körtlar och vilka hormon de bildar

Ni ska kunna tre olika hormoner från tre olika körtlar

Endokrina körtlar och vilka hormon de bildar

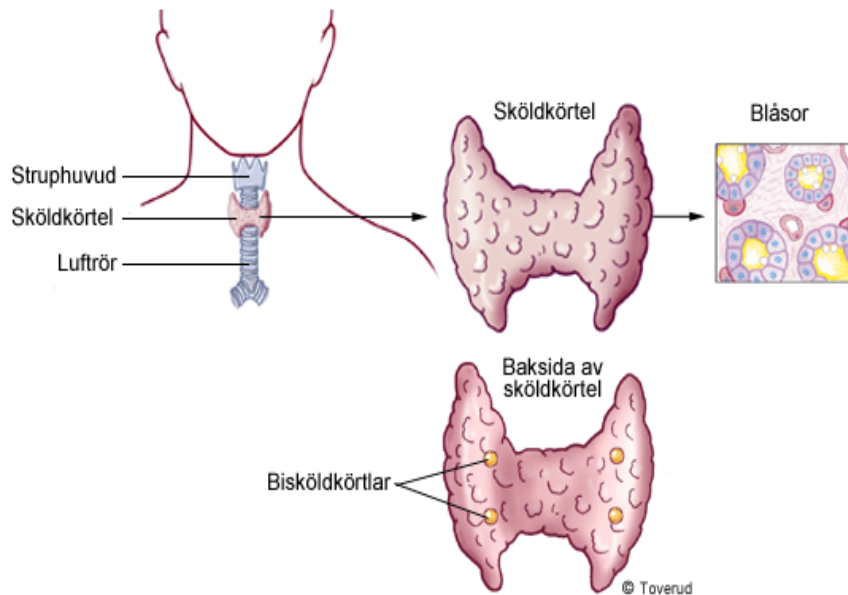

Exempel på några:

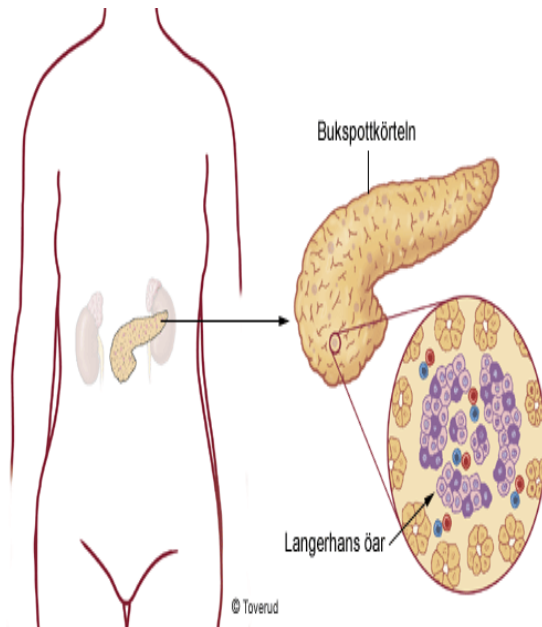
- hormonproducerande körtlar,
- vilka hormoner de producerar
- vad hormonerna har för verkan

Sköldkörteln - aktiverar cellerna (styr metabolismen/ämnesomsättningen)

- Sköldkörteln är kroppens största hormonbildande körtel.
- *Sköldkörteln* bildar *tyroxin (T3,T4)* hormoner som styr kroppens *ämnesomsättning och aktiviteten i cellerna.*

Bukspottkörteln- reglerar *blodsockernivån* i blodet

- I *bukspottkörteln* finns små grupper av hormonbildande celler (kallas Langerhans öar)
- Bildar hormonerna: *insulin och glukagon*.
- Insulin/glukagon reglerar *blodsockernivån (glukoshalten) i blodet*.

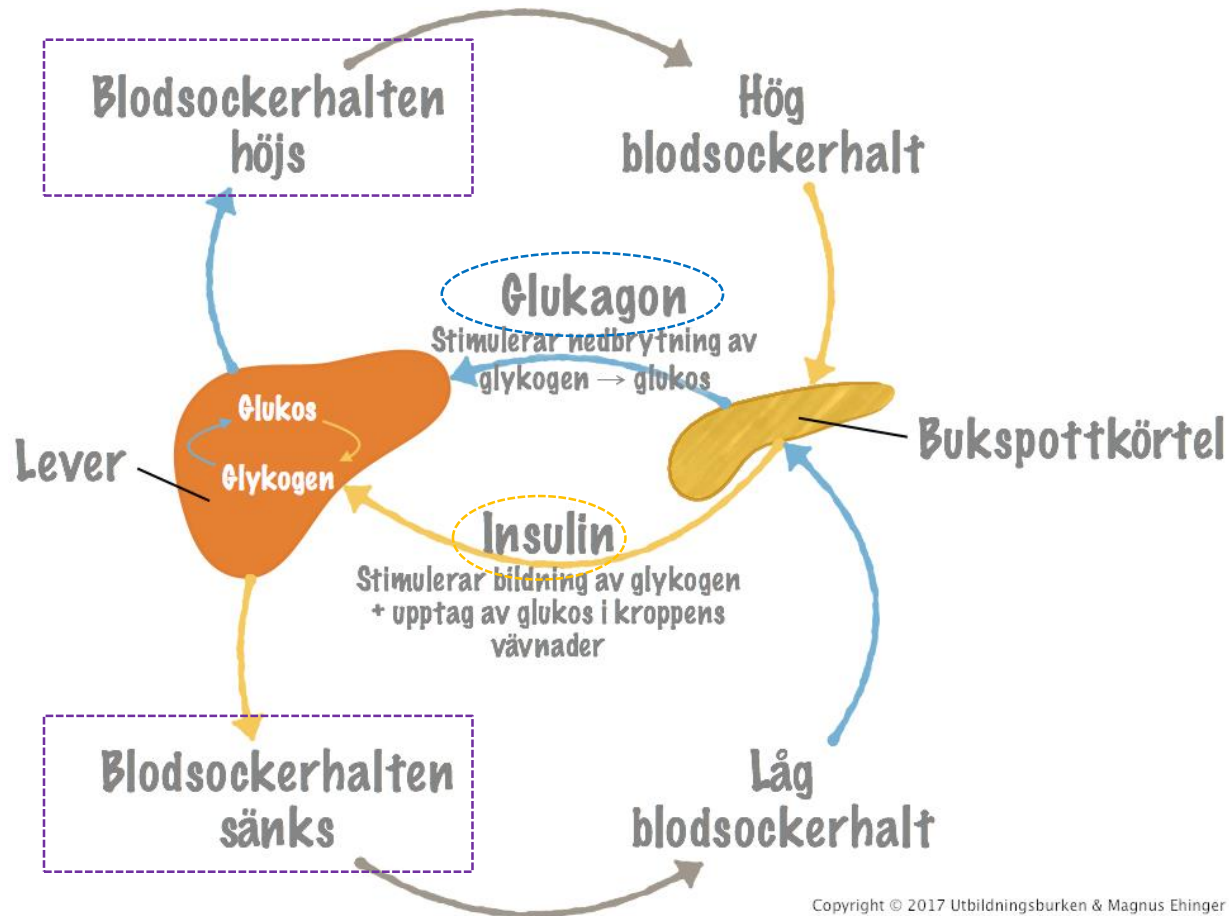
Glukagon:

Stimulerar nedbrytning av glykogen i levern → mer glukos i blodet

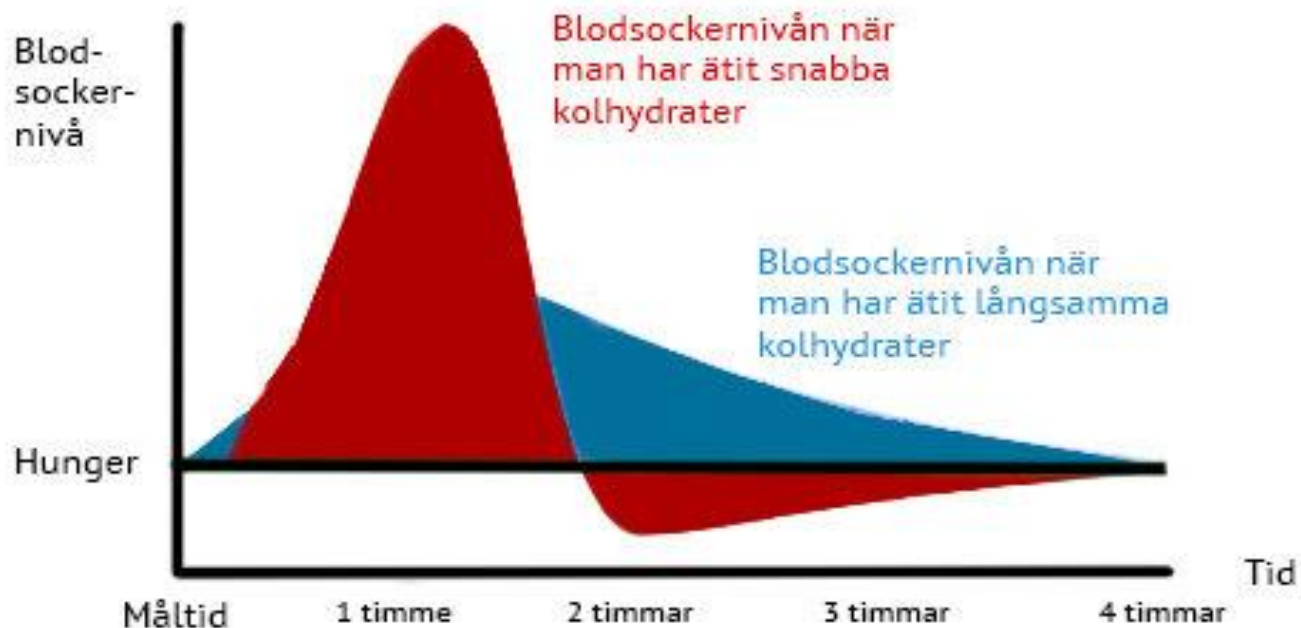
Insulin:

Styr upptaget av glukos till cellerna → mindre glukos i blodet

Blodsockernivån i blodet

Blodsockernivån i blodet (långsamma och snabba kolhydrater)

Hormoner från *binjurarna* ("stresshormoner")

Binjurebarken

Kortisol reglerar omsättningen av socker, fett och protein i kroppen.

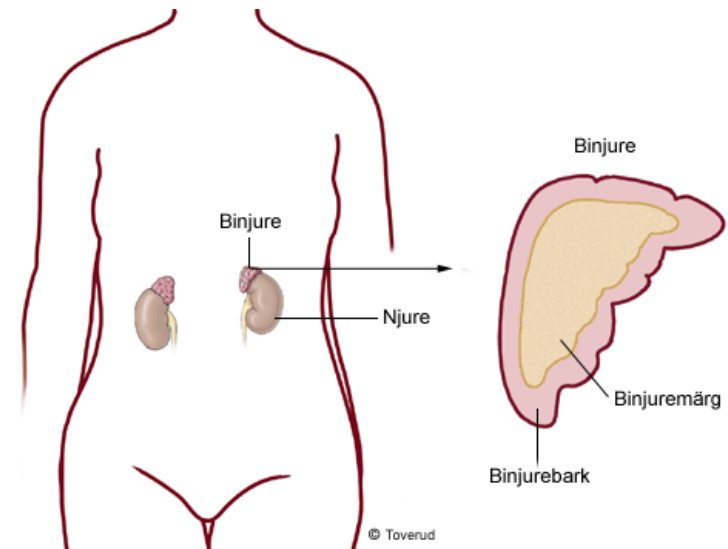
Kortisol hämmar också inflammationer.

Binjuremärgen

Adrenalin och *noradrenalin*.

Aktivera kroppen på olika sätt:

*Blodtryck och puls stiger,
luftrören vidgas,
blodsockret ökar
pupillerna blir större.
(stressreaktioner)*

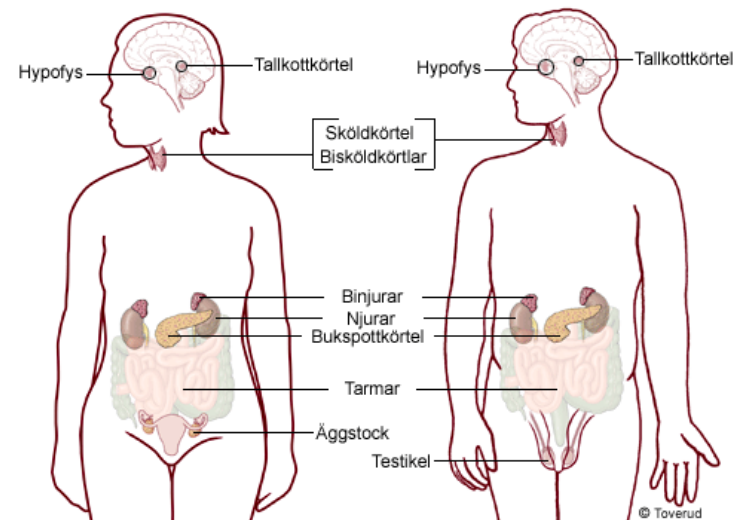
Äggstockar / testiklar

Äggstockarna producerar
östrogen, progesteron

Östrogen stimulerar :
uppbyggnad av livmoderslemhinnan,
kvinnliga könskaraktärer

Testiklarna producerar
testosteron

Stimulerar:
spermieproduktion,
manliga könskaraktärer.

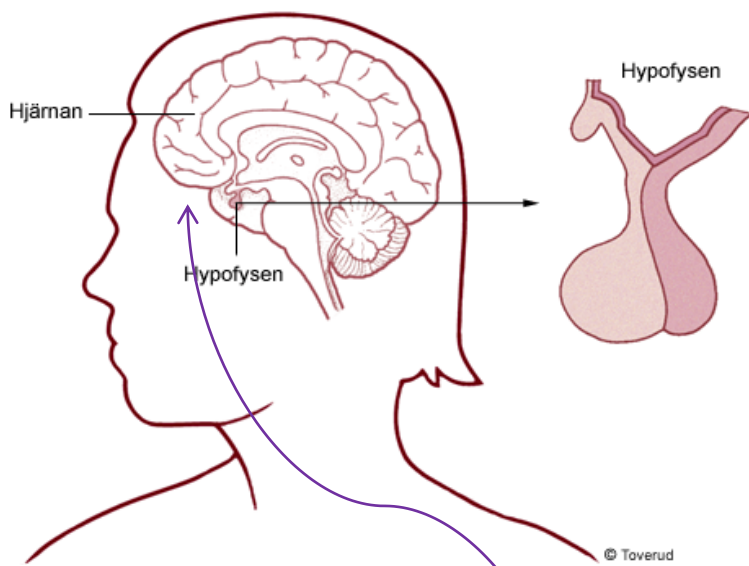
Hypofysen - styr andra hormonproducerande körtlar

Stor som en ärtä. Två delar, framlob/baklob

Har direkt förbindelse med nervsystemet (CNS) via *hypothalamus*.

Bildar hormoner som stimulerar andra hormonproducerande körtlar. Skickar ut så kallade *överordnande hormoner* som:

TSH	- styr sköldkörteln
ACTH	- styr binjurebarken
FSH / LH testiklarna	- styr äggstockarna och testiklarna
GH	- styr tillväxten
Prolaktin	- styr mjölkkörtlarna
ADH urinen	- styr njurarna - koncentrerar urinen
Oxytocin amning	- hjälper till vid förlossning och amning

CNS (Hypothalamus)
överordnat centrum styr
hypofysen

Produktion och mängden av hormon i blodet regleras genom återkoppling ("feed back")

Ex. Hormonet Tyroxin (T_3, T_4)

Signal från CNS (Autonoma nervsystemet) till Hypothalamus → utsöndrar hormon till hypofysen

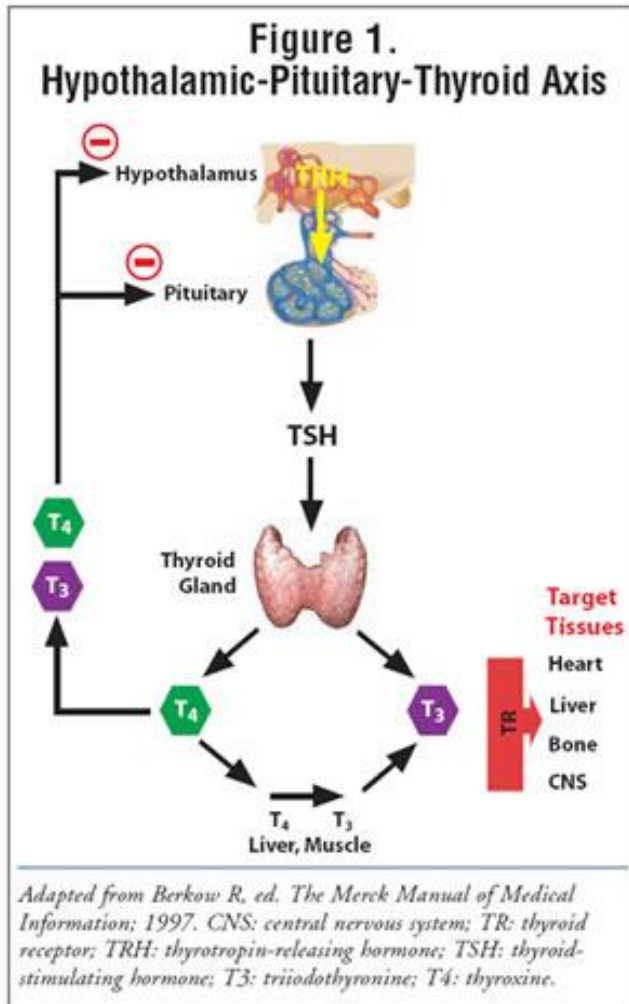
Hypofysen bildar och utsöndrar TSH. (TSH - Tyroidea Stimulerande Hormon)

Sköldkörteln (Tyroidea) bildar och utsöndrar hormonet tyroxin (T_3, T_4)

Tyroxin ökar ämnesomsättningen i cellerna

→ Tyroxin hämmar (-) också produktionen i hypothalamus och hypofysen av TSH!

→ Hormonkoncentrationen hålls på en jämn nivå!

TV

Uppdrag hormoner

<http://www.ur.se/Produkter/153345-Doktor-NO-Uppdrag-hormoner>

Instuderingsuppgifter